

ARMENIA

MAGYAR-ÖRMÉNY HAVI SZEMLE.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

SZONGOTT KRISTÓF.

DÁVID MIHÁLY JÁNOS
KÉZDŐVÁSÁRHELY.

Nyolczadik évfolyam.

Szamosújvártt,
Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája
1894.

TARTALOM.

I. Főczikkek.

	Lap.
<i>Amicus.</i>	»Fuit« (költemény) . . . . . 47.
<i>Csiki L. Miklós,</i>	Ávedik Lukács . . . . . 87.
<i>Czetz János</i> tábornok levele Szongott Kristófhöz . . . . . 39.	
» » »	Nyilvános vallomás . . . . . 40.
<i>Dávid Márton,</i>	A legszebb álom (költemény) . . . 111.
<i>Duha Dávid,</i>	Az újvidéki örmény telep . . . 393.
<i>Esztegár Berta,</i>	A jó barát. — Elbeszélés . . . . . 25.
<i>Esztegár Gergely,</i>	A Rubens-kép előtt . . . . . 117.
» » »	Világosító-Szt.-Gergely (költemény) 182.
» » »	Ararát (költemény) . . . . . 392.
<i>Dr. Esztegár László,</i>	Az utolsó örmény . . . . . 15.
» » »	A hámál. — Elbeszélés 164, 197, 226, 297.
» » »	A sz-újvári emlékszóbor ügyében 201.
<i>Filep Gábor,</i>	Szongott Jakab . . . . . 351.
<i>Dr. Gopcsa László,</i>	Magyar tudós Örményországban 130.
<i>Harmath Domokos,</i>	Kossuth Lajos . . . . . 137.
<i>Kozocsa Tivadar,</i>	A magyar méhészek Sz. újvárt 341, 357.
<i>Kritsa Klára,</i>	Szilveszter-est. — Rajz . . . . . 19.
» » »	Különös véletlen. Elbeszélés 242, 278, 329.
<i>Lukácsi K.</i> hátrahagyott irataiból: Emlékezetek az erdélyi örmények mult életéből 194, 218, 251, 293, 388.	
<i>Merza Gyula,</i>	A hazai örmények és az ezred- éves ünnep . . . . . 84.
» » »	Ápoljuk az örmény szellemet . . . 319.
<i>Dr. Molnár Antal,</i>	Ararát földjén . . . . . 12, 42.
» » »	Az utolsó örmény király . . . . . 78.
» » »	A bölcs örmény aga . . . . . 108, 144.
» » »	Az örmény nyelv az indo-euró- pai nyelvcsaládban 172, 208, 236, 275.
» » »	Az örmény kérdés . . . . . 315, 354.
» » »	A keleti egyházak unioja . . . . . 385.
<i>Murádin János,</i>	Népgyászdal (költemény) . . . 193.
<i>Orstein József,</i>	Újabb leletek a Szamosújvár mel- lett volt római telepről . . . . . 68.

IV;

<i>Philarmén,</i>	Epilog a Lukácsi füzethez (költemény)	15.
»	A minta-polgár (Czetz Gergely)	46.
»	Reflexiók a nemzeti kiállítás ügyében	112.
»	Örmény ház a kiállításon	175.
<i>Placsintár D., Bárány L., dr. Esztegar L., Szongott K,</i>	Emlékszobor Szamosújvárt	82.
<i>Sallak Róza,</i>	Otthon (költemény)	274.
<i>Simay Gergely,</i>	Örményország bölcsője, — Pátkánián Rafael szatirája	10.
»	»	»
»	Názáreáncz emlékére, — Sáházizján költeménye	41.
»	»	»
»	Az örmény asszony gyásza, — Pátkánián R. költeménye	77.
»	»	»
»	A mus-i új nemzedék, — Pátkánián Rafael költeménye	121.
»	»	»
»	A köszívü gazdag (költemény)	142.
»	»	»
»	A költő sírjára, Sáházizján költ.	171.
»	»	»
»	A világ fölöstása (Schiller)	206.
»	»	»
»	Emlékezet. — Butágheáncz költ.	235.
»	»	»
»	Örményhon és fiai. — Sáházizján költeménye, ...	297.
»	»	»
»	Éljen a munka, — Sáházizján költ.	314.
»	»	»
»	A kakas és a drágagyöngy	354.
»	»	»
»	Múza. Dzádurián költeménye	384.
<i>Szongott Kristóf,</i>	Az örmény egyház Magyarországon	1.
»	»	»
»	Czetz Gergely	44.
»	»	»
»	Fitzgerald Károly és dr. Issekutz Győző	48.
»	»	»
»	A szamosújvári dalzene-egylet jubileuma	64.
»	»	»
»	Lukács Móricz	73.
»	»	»
»	Kopár Simor	106.
»	»	»
»	Részvétünk a nemzeti gyászbán	138.
»	»	»
»	A sz.-újvári csata, 1848, nov. 13.	156.
»	»	»
»	A kereszténység elterjedése Örményországban	169.
»	»	»
»	Képek a magyar-örmény metropoliszból.	224, 239.
»	»	»
»	Egy zongoraművésznő	233.
»	»	»
»	A mi vendégeink	263.
»	»	»
»	Közoktatásügyi viszonyainkról	269.
»	»	»
»	Az erdélyrészi méhészegylet vándorgyűlése Szamosújvárt	301.
»	»	»
»	A lebergi örmény érsekség	309.

<i>Szongott Kristól,</i>	Dr. Molnár Antal ünnepeltetése	323.
» »	Szongott Jakabb	349.
» »	Hogyan fogadtuk a huszárokat?	376.
» »	Örmény régiségek	407.
» »	Hübschmann az örmény kiejtésről	408.
<i>Dr. Temesváry János,</i>	A magyar-örmény nemes családok czímerlevelei:	
	Balta család	29, 56.
» »	Bocsánczi család	57.
» »	Bogdánfi család	61.
» »	Cabdebo család	91.
» »	Csiky család	97.
» »	Csiky Emánuel	122.
» »	Csomák család	127.
» »	Czárán család (seprősi)	147.
» »	Dániel család	152.
» »	Gajzágó család (apanagyfalusi)	186.
» »	Gáspár család	190.
» »	Gorove család	211.
» »	Gorovei család	215.
» »	Govrik család	256.
» »	Gyertyánfi család	259.
» »	Hankovics család	285.
» »	Hollósy család (gertenyesi)	288.
» »	Issekutz család	333.
» »	Issekutz család (marosvásárhelyi)	370.
» »	Jakabfi család	373.
» »	Kabdebó család (talpasi)	397.
<i>Vásárhelyi Boldizsár,</i>	Színi előadás Szamosújvártt	199.
—m,	Ezüst mise	161.
Levele Ő császári és királyi Fensége József főherczeg úr titkári hivatalától		37.
Gróf Csáky Albin miniszter levele		38.
Erzsébetváros hivatalos értesítése		38.
Sz., Szamosújvár város tisztikara		382.
IX. Pius gondoskodása az ázsiai kath. örményekről		403.
A »Deési Emlék«-ből		406.

II. Kisebb közlemények.

	Lap		Lap
A »Közművelődés«-ből	304.	A szamosújvári örmény püspökség	102.
A néprajzi kiállítás	265.	A táviratok nyelve	230.
A pápa és a keleti egyház	380.	Az orosz alkotmány-tervezet	102.
A régészet köréből	304.	Az örmény nemzet eredete	346.
A szamosújvári főgymnasium	70.		

VI.

	Lap		Lap
Az örmény püspökség vis- szaállítása	409.	Glastone nyilatkozata	102.
Armenia és Hellász	265.	Jókai ünnepély Szamosújvártt Levél az Egyesült-Államok- ból	70. 410.
Armenia régészeti leletei	411.	Lukácsi levelezései	101.
Armenia, mint stratégiai pont	199.	Magyarország néprajzi mu- zeuma	229.
Csiky Gergely gyermekko- rából	134.	Négyezer év	101.
Egy erzsébetvárosi örmény feljegyzéseiből	347.	Örmény tanfolyam a keres- kedelmi akademián	304.
Egy jelentékeny angol és egy kiváló örmény	34.	Páris ünnepén	199.
Érdekes apróságok	133.	Polgári házasság Keleten	166.
Félszázad előtt	165.	Új növény-gyógyszer	102.

III. Irodalom és művészet.

	Lap		Lap
A szárdarábadi ékirat	167.	Orient-négyes	71.
A »Századok«	103.	Örmény kötökből	71.
Az örmény, mint építész	135.	Örmény orvosi munka	231.
Az örmény hírlapírás száz- éves jubileuma	411.	Örmény zongoraművész	347.
Becses régiség	411.	Petőfi költeményei örményül	230.
Egy jutalmazott munka	305.	Sálámeán énekesről	306.
Érdekes hangverseny	166.	Szamosújvár monográphiája örményül	347.
Érdekes oklevél	306.	Telekkönyvi kalauz	347.
Harmath Domokos	266.	Vámbery orientalistánk	135.
Keleti virágok	103.	Új hangszer	267.
Magyar népdalok	347.		

IV. Közgazdasági élet.

	Lap		Lap
A földmívelési ministerium- ból	168.	Az örmény nép gazdasági helyzete	348.
Agyagipari tanműhely	231.	Föld- és szőlőmívelés Tö- rök-Örményországban	306.
A keleti gyapjúkereskedés	411.	Gazdasági szaktanulmányok	71.
A keleti vasutak	307.	Kereskedelmi ügynökök	231.
A magyar szeszkivitel	380.	Két pénzintézet	103.
A mezőgazdaság köréből	72.	Kiállítási bizottság	136.
A szentpétervári gyümölcs- kiállítás	380.	Kiállításunk és a török lapok	168.
A székelyföld	104.	Mezőgazdasági viszonyok	268.
Az osztrák kereskedelmi múzeum	268.	Méhészet	232.

V. Mi újság az örmény világban?

Lap		Lap	
A keleti egyház	380.	Czetz tábornok	72.
A leMBERGI öRMÉNY érSEKNÉL	307.	Dseráz Minász	72.
A magyar király	348.	Egy örmény kitüntetés	348.
A tIFLISZI öRMÉNY lapok	232.	Hájrig napja	308.
A túlbuzgó rendőr	104.	Hymen	232.
Az Ararát hegyén	380.	Kossuth Lajos	136.
Az amerikai örmények papja	412.	Mechithár szülőföldjén	232.
Az örmény hírlapírás jubi-		Nagy földrengés	268.
bileuma	232.	Nubár pasa reaktiválása	168.
Ábru asszony	232.	Sálámeán énekes	232.
Ardzruni lapja	136.	Zendülés	72.
Barbarizmus Kis-Azsiában .	412.		

VI.

A borítékon: Hazai Krónika tizenkét oldal és Szamosújvári Híradó szintén tizenkét oldal.

VI. Képeink.

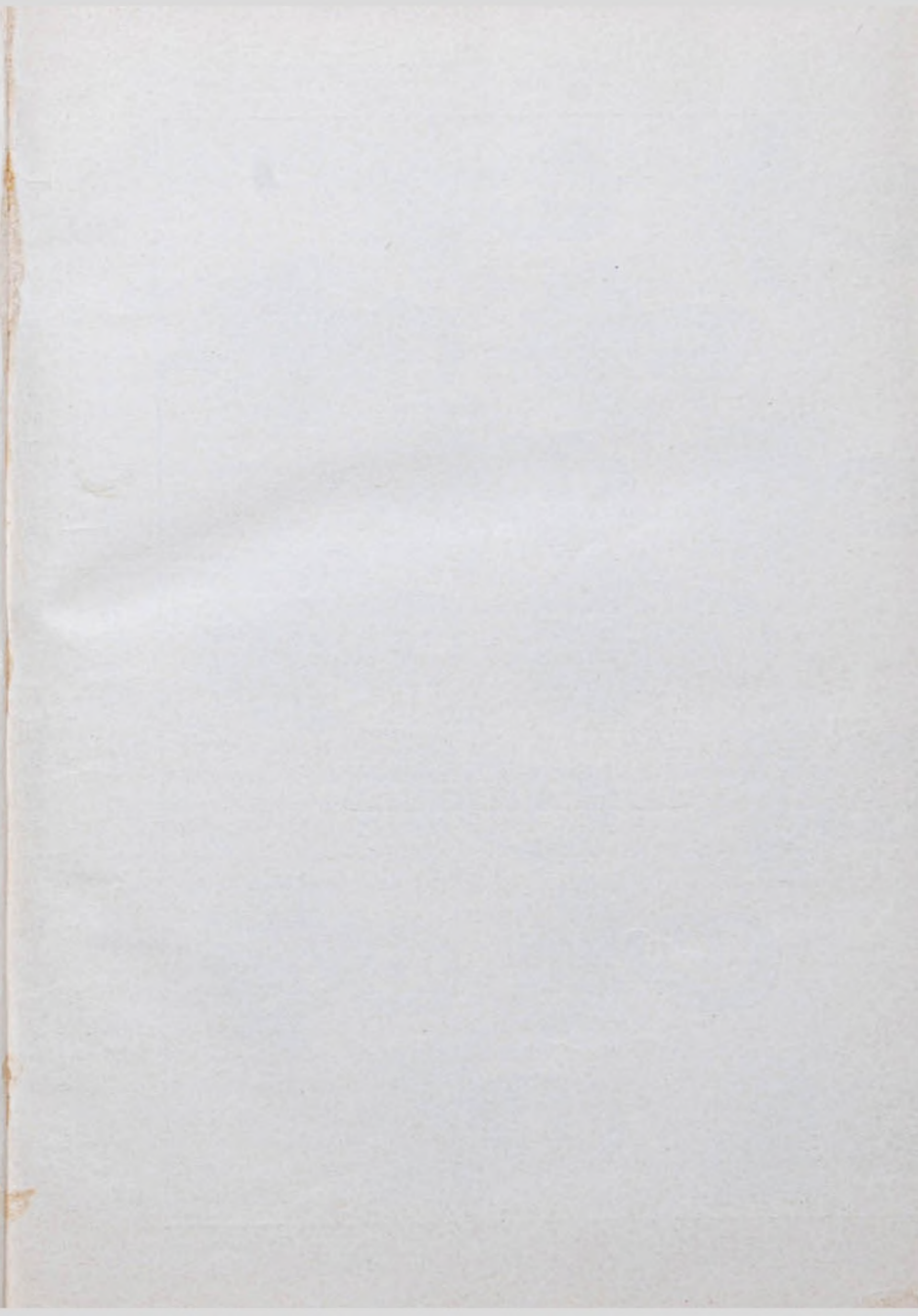
A jelen évfolyamban összesen képet adtunk: Az örmény egyház Magyarországon: Csákány Adeodat, Bárany Lukács, Ávedik Lukács, Fáraó Simon, Görög Joachim, Papp Ivadar, Szeptétery János, Govrik Gergely, Duha Dávid, Csiky Lukács, Novák Gerő, Drágomán Tódor, Esztegár Gergely, Kapatán Márton, (1), Balta cs. czimere (31), Czetz Gergely (45), Bocsánczi cs. czimere (59), Bogdánfi cs. czimere (62), Lukacs Moricz (73), Lusignan cs. czimere (81), Cabdebo cs. czimere (93), Csiki Tódor czimere (99), Kopár Simon (106), Csiky Emanuel czimere (124), Csomák cs. czimere (128), Czárán cs. czimere (150), Dániel cs. czimere (154), Choszrovituchd (169), Gajzágó cs. czimere (188), Gáspár cs. czimere (191), Gorove cs. czimere (213), Deák hármasok: Dsehezné Deák Anikó, Deák Simon, Pappné Deák Helena, (225) Kábdebo-Simay Rozalia (233), Hegyesi Mari (239), Govrik cs. czimere (258), Gyergyánfi cs. czimere (261), A tanári kar 1894-ben: Bárany Lukacs, Szogott Kr., Novák Gerő, Csákány Adeodat, Páll Bogdan, Novák Antal, dr. Mártonfi Lajos (270), Tanítók és tanítónők 1894-ben: Zeffér Lukács, Sáhín Kata, Esztegár Antal, Balla Terka, Alexa Ferencz, Bárany L., Voith Gergely, Esztegár Gergely, Osztián Berta (271), Papi seminarium (273), Hankovics cs. czimere (286), Hollósy cs. czimere (291), A leMBERGI öRMÉNY érSEKSÉG: Bedroszian, Gáspár, Iodorovics, Romáskán, Vojdag, Movszészovics, Sécsepánszki, Marmarosi, Tomásevszki, Boghoszian, Bogdanovics, Koszteccki, Dávidovics, Simonovics, Isakovics érsek, Márdirosz, Romáskán esperes, Mosorián (311), Issekutz Mihály czimere (336), Issekutz Antal és Gergely czimere (339), Szogott Jakab (349),

Issekutz cs. (marosvásárhelyi) czimere (371), Jakabffy cs. czimere (374). Szamosújvár tisztikara: Osztián, dr. Schnell, Voith Miklós, Placsintár, Gopcsa, Duha J., Voith Márton, Kovrig, dr. Bányai, Tódorfi, Kopár, Mihály, Ábrahám Z., Duha Kristóf, Turcsa, Szabados, Ábrahám A., Fáraó, Verzár, Zászlófi, Szongott V., Be-gtdsán (381).

A zárójel közé foglalt számok a lapszámot jelentik.

Az „Armenia“ eddigi dolgozótársai.

- Ábrahám Zachar* (Szamosújvár).
Ábrahámné Gámán Erzi (Sz. újvár).
Dr. Akoncz Károly (Kolozsvár).
Amicus (Szamosújvár).
Avedik Lukács (Erzsébetváros).
Bányai Elemér (Budapest).
Bárány János (Maros-Vásárhely).
Bárány Lukács (Szamosújvár).
Cselingárián Jakab (Budapest).
Csiky Lukács (Erzsébetváros).
Csontos János (Budapest).
Czetz János (Buenos-Aires; Amerika).
Duha Dávid (Újvidék).
Dr. Erödi Béla (Budapest).
Dr. Eszterházi Sándor (Kassa).
Esztegar Berta (Kolozsvár).
Esztegar Gergely (Szamosújvár).
Dr. Esztegar László (Budapest).
Fáraó Simon (Csik-Szépvíz).
Dr. Fejér Dávid (Gyergyó-Szt.-Miklós).
Fejér Gerő (Gyula'ehérvár).
Filep Gábor (Tasnád).
Fogalyán Tiadar (Deés).
Gajzágó Ferencz (Szamosújvár).
Gajzágó Manó (Budapest).
Gajzágó Salamon (Budapest).
Gajzágóné Simay Irma (Kolozsvár).
Dr. Gopcsa Jakab (Szamosújvár).
Gopcsa Joáchim (Szamosújvár).
Dr. Gopcsa László (Budapest).
Gortik Gergely (Erzsébetváros).
Görög Joáchim (Gyergyó Szt Miklós).
Harmath Domokos (Szamosújvár).
Harmath Ilona (Szamosújvár).
Harmath Lujza (Moson).
 † *Dr. Hánusz János* (Bécs).
Dr. Hermann Antal (Budapest).
Hornyis Ferencz (Gattája).
 † *Höke Lajos* (Kaposvár).
Dr. Issekutz Viktor (Erzsébetváros).
Kapatán Márton (Szamosújvár).
Karátsonyi Károly (Szamosújvár).
Dr. Kabdebó Ferencz (Maros Vásárhely).
Kovács János (Kolozsvár).
Kozma Dáma (Deés).
Kozcsa Tiadar (Budapest).
Kritsa Klára (Gyergyó-Szt-Miklós).
Kritsa Konrád (Gyergyó-Szt-Miklós).
Gróf Kuun Géza (Maros-Németi).
 — *m* (Gyergyó Szt-Miklós).
 † *Markovits Jakab* (Erzsébetváros).
Dr. Maly István (Kolozsvár).
Márton Dávid (Lugos).
Dr. Mártonfi Lajos (Szamosújvár).
Merza Gyula (Kolozsvár).
Dr. Moldován Gergely (Kolozsvár).
Dr. Molnár Antal (Budapest).
Moszgoftán Chácsádur (Bukarest).
Murádin János (Arad).
Norák Antal (Szamosújvár).
Dr. Nuriésán József (Budapest).
Oncs József (Nagy-Iklód).
Orel Máté (Gyergyó-Szt-Miklós).
Orstein József (Szamosújvár).
Papp Mózes (Kolozsvár).
Páll Bogdán (Szamosújvár).
Dr. Patrubány Lukács (Budapest).
Philarmen (Szamosújvár).
Placsintár Dávid (Szamosújvár).
Dr. Réthy László (Budapest).
Sallak Róza (Nagy-Enyed).
Rudnyiszky Gyula (Arad).
Dr. Salzbauer János (Kolozsvár).
Sándor József (Kolozsvár).
Simay Gergely (Szamosújvár).
Dr. Simay Gyula (Kolozsvár).
Dr. Simay János (Szamosújvár).
Szongott Kristóf (Szamosújvár).
Szongott Margit (Bécs).
Gróf Teleki Sándor (Budapest).
Dr. Temesváry János (Zombor).
Tórna Zsófia (Szászváros).
Törös Tiadar (Budapest).
Dr. Turcsáné Placsintár Gizela (Klzs.v.)
Dr. Turcsa János (Kolozsvár).
Turcsa Mihály (Bécs).
Tutsek Anna (Budapest).
Vásárhelyi Boldizsar (Deés).
Veszely Károly (Borbánd).
Vikár Béla (Budapest).
Voith Miklós [Szamosújvár].
Dr. Wisloevé Henrik [Budapest].
Dr. Wislockiné Dorfler F. Anna [Bpst].

Az örmény egyház Magyarországon.

1. Csikány Ateodát. — 2. Bárány Lukács. — 3. Ávédik Lukács. — 4. Fáraó Simon. — 5. Görög Joachim. —
6. Papp Tivadár. — 7. Szentpéteri János. — 8. Govrik Gergely. — 9. Duka Dávid. — 10. Csiki Lukács. —
11. Novák Gerő. — 12. Drágomán Antal. — 13. Esztegar Gergely. — 14. Kapatán Márton.

Az örmény egyház Magyarországon.

A magyar korona területén, eltekintve a királyhágon túl levő ötödik (újvidéki) örmény lelkeszségtől, mely a bécsi mechithárista szerzet kiküldött tagjai által adminisztráltatik és a kalocsai érsekség közvetlen főnöksége alá helyezett misszio-állomást képez az Al-Duna mentén lakó elszórt örmény kath. hivekre nézve, — a tulajdonképeni hazai örmény egyház négy hitközségből áll: a szamosújvári, erzsébetvárosi, gyergyószentmiklósi és csikszépvízi plebániákból. A mi örmény egyházaink történeti alakulásuknál fogva mintegy átmeneti formációt képeznek a keleten fennálló örmény kath. egyházak és a latin szertartású róm. kath. egyházak közt; s a konfesszió teljes egysége mellett, több tekintetben eltérés is mutatkozik a keleti örmény kath. egyházszervezettel szemben.

Példaképpen ily eltérés gyanánt említhetjük azt, hogy nálunk az örmény kath. papok éppen úgy alávetve vannak a coelibatus törvényének, mint a nyugati egyház latin szertartású papjai, továbbá hogy a szakállviselet tekintetében szintén különböznek úgy a keletiektől, valamint az európai örmény szerzetesektől, — és hogy csak a felszentelés (ordinatio) szempontjából állanak jelenleg saját szertartásukhoz tartozó püspöki hatóság alatt, a mennyiben papnövédekeink a bécsi és lemergi örmény kath. érsekek által szoktak felszenteltetni, ellenben az örmény lythurgiát rendszerint magántanulás útján (nem a theologiai tanfolyam alatt, hanem csak annak befejeztével) sajátítják el, felszentelésük után pedig Erdély latin szert. püspöke kormányzata alá tartoznak.

Egyébiránt lesz még alkalmunk kimerítőleg ismertetni az erdélyi örmény egyházak sajátos helyzetét,

s azon specialis vonásokat, melyek ezt úgy a keleti katolikusok-, mint a nyugati egyháztól, egyházszerkezeti, disciplinaris és lythurgikus tekintetben megkülönböztetik, — ezúttal csak azon egyszerű czélt tűztük magunk elé, hogy megismertessük egyházi férfainknak ama testületét, melynek tagjai napjainkban a magyar örménység egyházi életét vezetik, lelki szükségleteit ellátják.

Tárgyunkhoz térve a magyarhoni örmény kath. egyház papjait a következőkben soroljuk fel kivétel nélkül, mellékelve e czikkünkhez az illetők arczképeit is.

Szamosújvárnak s a szolnoki egyházkerületnek főesperesi méltóságában: Csákány Adeodát, Ferencz József lovagrendjével diszített aranymisés áldozár, közszeretben álló egyéniségével találkozunk újra, kiről már papi és tanári jubileuma alkalmából is megemlékeztünk. Életrajzi adatait l. folyóiratunk IV. évfolyamának 193, 194 és 224. lapján.

*

Bárány Lukács született Szamosújvárt 1841. áug 4-én; atyja a derék Bárány Márton kereskedő és birtokos és anyja a jó lelkű, jámbor, vallásos Korbuly Mária volt. A népiskolát és gymnasiumot Szamosújvárt, Maros-Vásárhelyt és Kolozsvárt tanulta; mindig első volt osztályában. 1859. júl. 17-én tette le Kolozsvárt az érettségi vizsgát kitűnő eredménnyel. Ugyanezen évben vétetett fel az erdélyi róm. kath. egyházmegye növendék-papjai közé. Disze, büszkesége volt a seminariumnak, az ernyedetlen szorgalmú theologus magaviselete példányképül szolgált. Annyira szerették, hogy minden évben küldöttek húsvét napján neki a püspöki udvarból kalácsot. És ez egy theologusra nézve nagy megkülönböztetés volt! 1862. szept. 2-án gymnasiumi tanárnak (Szamosújvár) neveztetvén ki, a theologiai tanfolyam negyedik évét magánlag tanulta. 1864. áug. 21 szentelte fel Bosági Jakab caesariai érsek, a bécsi mechitháristák főapátja örmény kath. áldozárrá.

A sok ismerettel bíró, rendszerető, pontos tanár, ki hivatást érzett a tanpálya iránt is, oly lelkiismeretességgel végezte kötelességét, (mit soha sem tekintett terhnek),

hogy sikeres működésével nemcsak az előljáróság, hanem az érdekelt szülők is teljesen meg voltak elégedve. Öregb tanártársainak mindig megadta a kellő tiszteletet; tárgyfelosztás alkalmával szívesen elfogadta a nehezebb tárgyakat, sőt elvállalt néhány órával többet is, mert könnyíteni akart tiszteletet érdemlő már öregedő volt tanárain. — De segédlelkészi teendőit sem hanyagolta el; sokban segédkezett nagynevű plebánosának. Gyakran benyitott hozzája: „Nincs valami tennivaló méltóságos ur?” Ezért szerette is a nagytudományú Lukácsi. Ott láttuk halálos ágya mellett is térden állva imádkozni. Koporsója felett tartott hatásos, szép emlékbeszédét „Armenia-“m mult évi folyamának nov. füzeté hozta.

Szabad idejét önművelésre fordította: olvasott, tanult; sok nyelvet tud (magyar, örmény, latin, görög, olasz, francia, román, német). Ismeri a hazát; azonkívül járt Német-, Francia-, Angol-, Olaszországban. Készül nagyobb keleti útra. Könyvtárát, melyben sok érdekes örmény munka is van, szívesen gyarapítja.

1879. szept. 14-én nevezte ki Fogarasi Mihály erdélyi püspök szamosújvári plebánossá. Plebánosi beiktatásáról ezeket irtam a „Kolozsvári Közlöny 1883. évfolyamának 133. számában:

A főpiacz zöld ágakkal díszes, ünnepi pompában a szép plebánia templom; 8 és $\frac{3}{4}$ órakor a hívők serege, mely ájtatosságát még őseitől örökölte, gyűl az egyházba. Nemcsak az örmény, hanem más vallásfelekezet hívei is nagy számmal siettek az új plebános beiktatásának lelket emelő ünnepélyére.

9 $\frac{1}{4}$ órakor vette kezdetét közvetlenül a plebánosi beiktatás. Bárány Lukács plebános, Csákány Adeodát beiktató főesperes s az öt tagú fényes papi segédlet a templom közepére érven, a főesperes a szószékre szállt, 41 éves papi pályáját s tanárkodását, melylyel érdemes szolgálatot tett a városnak, melynek jó s balsorsában mindig hű fia volt, rövid, de megragadó magyar szavakban vázolta, s fölemlíté, hogy élete egyik legkedvesebb mozzanata jelen tette, midőn kedves volt tanítványát iktattja be a plebánosi hivatalba. Azután az egyházmegye jegy-

zójét kérte fel, hogy a kinevezési okmányt olvassa fel, s a plebánost, hogy tegye le az esküt. Amint elhangzottak e szavak is: „Isten engem úgy segéljen!“ a főesperes újból felvette beszéde fonalát s egyikét fejezte be azon szép beszédeknek, melyek ugyan e szószejről annyiszor ragadtak el bennünket.

Az esperes után derék plebánosunk ment fel a szószékre, s bevezeteskép Világosító Szt.-Gergely működésére vetett visszapillantást, kinek az örménység megtérítését a ker. egyház kebelébe tulajdonítják. Nemcsak, hanem éltét és fenmaradását biztosította; mert míg a babiloniaiak, assyrok, médek a világ színpadáról eltűntek, addig az örmény most is hazai nyelvén dicséri a népek sorsát intéző Gondviselést. Remek beszédének tulajdonképi tárgyát a hit szüksége képezte. Végül áldást kért beiktató volt tanárára, hazánkra, e polgárságra és paptársaira. Ezután körmenet és nagymise tartatott.

Beiktatás után a papok, kik között láttam a Szent-Ferencz-rendi atyákat is, tanárok, tanítók, városi képviselőt és a t. ünnepelt lakására siettek, hogy tevékeny plebánosunknak sok jót kívánjanak.

Midőn ezeket e helyütt elmondom, egy-két szóval ünnepeleink alig három éves plebánosságáról is szólok. Bárány Lukácsnak plebánosi teendőin kívül még több más melékshivatala is van, igazgatója a gymnasium-, fi- és leány iskolának és az árvaintézetnek, tagja a városi és megyei képviselőbizottságnak stb., mégis kötelességeinek szakszerű, lelkiismeretes, pontos teljesítésén kívül oly és annyi érdemet szerzett már, mennyi elég lenne egy hosszú, hasznos és tehát emlékezetre méltó élet számára is!

Ünnepelt plebánossága alatt épült a czinterem (tér a plebánia-templom körül) déli oldalán díszes vasráccsal ellátott útca-szélességű faragott kőfal ott, hol ezelőtt ezen tért disztelenítő „régis iskolák“ állottak. A czinterem csinos kertté alakítottatott át, beültetett díszfákkal, vadszőlővel, a csiga-utak beporondoztattak és csalittal kiszegélyeztettek; az itt-ott pompázó szép virág csoportozatokban pedig szemünk nem győz eléggé gyönyörködni. Az öt bejárat közül kettő vas-rostélylyal elzáratott, a másik három szép mivű záros vaskapúkkal láttattak el.

A Salamon-templom kimeszelt, kitakarított egész belseje dicsekedve mondja az oda járó ájtatoskodóknak, hogy tisztaságát a fiatal plebános tevékenységének köszöni.

A plebániái templom vagyona leltározatott; azt hiszem, hogy templomunknak ilyen kimerítő, pontos leltára eddig még nem volt.

A temető rendeztetett és az itt vágott utak ki is porondoztattak, a temetkezési ügy is rendbe hozatott. A temető roskadozó kápolnája megújítatott és befödett.

A Szamosújvárt létesítendő leányárvaház javára fáradságot nem ismert lelkes plebánusunk gondoskodása eddig már 15.000 (tizenötezer) frtot szerzett.

Még van! De a hely szüke nem engedi, hogy egyéb hasznos tetteire is kiterjedjek, azért csak azt kívánom, hogy sok ilyen példányszerű, erélyes plebánost adjon a Gondviselés hazánknak. — Ad multos annos!“

Még van más hivatala is: A helyi gyermekkert igazgatója, az egyházmegye gyűléseinek, az ipariskola felügyelő bizottságának elnöke, Szolnok-Dobokamegye közigazgatási bizottságának tagja. Sokoldalú munkásságával nem egyszer érdemelt elismerést. Ezek közül itt csak a következőt közlöm. „Sz. 76—1880 kgy. Olvastatik városi örmény kath. plebános főt. Bárány Lukácsnak f. hó 6-ról 175—1880 szám alól kelt irata, melyben az általa eddig, a városi örmény kath. gymnasiumban elfoglalt tanári állomásról — a mult évben örmény kath. plebánossá történt megválasztása folytán — lemond és a helyi iskolák igazgatása czimén díjazásért folyamodik.

A lemondás tudomásul vétetvén elfogadtatik, s az ennek folytán üresedésbe jött tanári állomás betöltésére a pályázat 1880. évi áug. 20-ra kitűzött zárhatáridővel kiiratni határoztatik. Egyszersmind a leköszönt tanár-igazgató urnak a tanári pályán 18 éven át, de különösen plebánossá lett megválasztása folytán, az igazgatói teendők körül kifejtett lelkiismeretes buzgalmaért, szakértelemmel párosult fáradhatlan odaadásaért, s köz-elismerésben részesült buzgó tevékenységeért egyhangú közakarattal jegyzőkönyvi köszönet és elismerés nyilvánittatik.... Kiadta Osztian Kristóf főjegyző.“

Mint igazgató is hét évig tanított hetenként 8-10 órában — ingyen. Tartalmas, jól kidolgozott egyházi beszédeit, melyeket örmény és magyar nyelven ad elő hatásosan, rendszeren sokan hallgatják. De felszólal gyakran a tanácskozási termekben is. Nagy hatást ért el azon gyönyörű, szép, hazafias beszédével, melylyel tavál (szep-tember) Bécsben az ecsmiádzini katolikoszt üdvözölte. A hazai lapok közül különösen a „Budapesti Hirlap“ figyelmeztette olvasó közönségét erre a remek beszédre, melynek minden igaz szavát a jó honpolgár őszinte meggyőződése szóvalta. — Bárány Lukács a plebános-ságban méltó utóda nagynevű elődeinek!

*

Ávedik Lukács született Erzsébetvároson 1847. okt. 18-án. Atyja Ávedik Kristóf városi alkapitány és anyja Lelovics Terézia volt. Szorgalmason tanult, kitűnő bizonyítványokat vitt haza. Harmincz éves korában nyerte el az erzsébetvárosi plebánosi állást. A zsinati vizsgát szép sikerrel tette le. Jegyzője volt több ideig az egyházkerületnek. Járt Rómában, a Szentföldön. Mihelyt elvégezte a theológiát, Erzsébetváros közönsége tanárnak választotta gymnasiumához, mely állásában megmaradt plebánossá lett kineveztetéseig. Elnöke a takarékpénztár-nak, a kath. iskolatanácsnak és iskolaszéknek; tagja Kis-Küküllőmegye választmányának, rendezte a Kámeller-alapítvány ügyét, a főtemplomot kijavíttatta, az ó-templomot restauráltatta, új temetőt nyitattott. A tavál nevezte ki Erdély róm. kath. püspöke alesperessé. Munkai közül itt e kettőről tesztek említést: „Szentföldi emlékfüzér“ — és „Az örmények története, I. r.“ — Papi teendőinek lelkiismeretes teljesítésén kívül tevékeny részt vesz Erzsébetváros kulturális és társadalmi mozgalmaiban is.*)

*

Fáraó Simon 1838. szept. 11-én született Szamos-újvártt. A népiskolát szülővárosában tanulta. Mivel látták Gábrus tanító (ez a jólelkű kiváló férfiú, ki minden helybeli

*) A Csiki Lukács által írott életrajzot tárgyalmaz miatt jövő füzetünkben adjuk közre. Szerk.

ifjúnak gyámolítója volt) és Merza Lukács h. főbíró, hogy a szorgalmas, példás magviseletű fiú ellenállhatlan vágyat tanusít a tudományok iránt, Kolozsvárra küldötték: itt járta a gymnasium hat osztályát. A theológiát Gyulafehérvárt végezte. Szabad ideje alatt nemcsak az örmény Szent-Irást forgatta szorgalmasan, hanem a Zacharfele három nyelvű (örmény-magyar-latin) öt kötetes szótárt is lemásolta a maga használatára. Bécsben 1864-ben áug. 21 egyszerre vette fel tanulótársa- és kebelbarátjával Bárány Lukácssal az egyházi rend szentségét. Bosági Jakab mechithárista érsek-apát szentelte fel pappá. Az első miseáldozatot ugyanazon év szept. havában mutatta be az Urnak. Segédlelkész lett; szépen előadott egyházi beszédeit sokan hallgatták. De 1868-ban állását a tanítóssággal cserélte fel. A városi közgyűlés választotta meg és ő elfogadta a választást. Négy évig volt a negyedik osztálynak tanítója. Ebben a minőségben kapta 1872-ben dr. Fogarasi Mihály püspök iratát, mely őt Csik-Szépvizre az onnan haza kívánczozott Papp Tivadar helyébe, ki tizenkét évig gondoskodott hiveinek lelki szükségletéről, plebánosnak rendelte. Az óta (decz. 1.) hiveinek szeretetétől környezve lelkiismeretes pontossággal teljesíti kötelességeit. Elnöke az olvasókörnek (casino). Az ő felügyelete alatt épült az új papi-, kántorilak és az iskola; a csinos templom restauráltatott, az egyházi vagyon gyarapodott.

*

Görög Joachim született Szamosújvárt 1862. febr. 23-án Görög József és Gogomán Mária szülőktől. A népiskolát és a gymnasium négy alsó osztályát szülővárosában, az ötödik és hatodik osztályt Kolozsvárt, a hetedik és nyolczadik osztályt Gyulafehérvárt végezte. Ugyan itt tanult három évig theológiát, a negyedik évi tantárgyakat, mint magán tanuló Kolozsvárt fejezte be, hol az egyetem bölcsészeti facultásának 3 évig volt hallgatója (1883—1886), mely idő alatt 1885. május 26-án a tanári alapvizsgálatot. 1886. jún. 4-én pedig a szakvizsgálatot tette le a magyar és latin szakcsoportból.

Nemcsak a gymnasiumban, hanem a theológián és egyetemen is kitűnően tanult.

Pappá szenteltetett 1885. okt. 11-én Bécsben. 1886. jún. 27-én a gyergyó-szt-miklósi örmény szertartású hítközség, melynek plebániája megürült, papválasztó gyűlést tartott; ekkor 47 szavazó hármas szavazatából 46-ot kapott, miért az erdélyi püspök ki is nevezte az említett parochiára. 1892. május 17-én tette le a zsinati vizsgálatot. Plebánosi ünnepélyes beiktatása 1893. januárban volt; akkor mondott eszmegazdag, szép egyházi beszédét folyóiratunk közölte is. Kiváló szónok, jó pap; hívei tenyerükön hordozzák.

*

A fentebbiekben elősorolván azokat, kik ez idő szerint örmény kath. egyházunk élén állanak e hazában, egyszersemind azokról is megemlékezni kívánunk, kik egyházaink szolgálatában a nevezettekén kívül ugyanazon magasztos célú papi hivatás részeseiül közreműködnek és a hívek hitéleti szükségleteit ellátják. Ezek név szerint a következők.

Papp Tivadar 12 évig volt Csik-Szépvízen plebános; de haza kívánkozott; most is Szamosújvárt végez egyházi teendőket.

Szentpéteri János, ki előbb segédlelkészkedett Erzsébetvároson, később Gyergyó-Szt-Miklóson plebános, Brassóban főgymn. tanár; most Gyergyó-Szt-Miklóson egy pénzüntézet élén áll.

Novák Gerő segédlelkész és gymn. tanár Szamosújvárt.

Govrik Gergely, ki a bécsi mechitharista szerzet tagja, Erzsébetvároson mint hittanár működik.

Csiky Lukács mint a velencei mechitharista congregationnak kiküldöttje, az erzsébetvárosi szerzetemplomot adminisztrálja. Lakott néhány évig — mint missionarius — Szimferopolban (Krimia) is.

Duha Dávid, az újvidéki örmény kath. templom plebánosa, szintén a bécsi mechitharista szerzetház tagja; az Al-Duna mentén lakó örmény katolikusok hítküldére. Mint procurator Rómában is lakott.

Drágomán A. Tódor előbb mechitharista szerzetes volt (Bécs), most szamosújvári segédlelkész.

Esztegar Gergely hittanító és segédlelkész Szamosújvártt.

Kapatán Márton, végzett theologus, még nem vette fel az egyházi rendet; a szamosújvári Lukácsi-féle árvaintézet felügyelője. — Ezen tizennégy egyházi személy közül Csákány és Papp Tivadar Lembergben, a többiek ellenben (Kapatán kivételével, ki fiatal kora miatt még nincs felszentelve) mind Bécsben szentelődtek fel.

*

Nagynevű püspökünk dr. Verzereskul Oxendius Rómában tanult; a többi hazai örmény papok is 1808-ig mind az örök városban végezték a theológiát. Majdnem minden örmény pap, mint dr. tért innen vissza hazájába; némelyek két tudori oklevelet is képesek voltak felmutatni. De azóta (1808), hogy a boldog emlékezetű id. Karátsanyi Emanuel, Szamosújvár volt érdemes tanácsnoka, Gyulafehérvárt két örmény szertartású theologus számára alapítványt tett, növendékpapjaink (egy-kettő kivételével, kik a bécsi egyetemen tanultak) az erdélyi egyházmegye seminariumban végezték theologiai tanulmányaikat. — Az örmény pap, ki példánykép volt, nagy tekintélynek örvendett. Alapos mély tudományáért, buzgó vallásosságáért, erkölcsös életeért, valódi papságáért, jellemzilárdságáért, ritka alázatosságáért, ernyedetlen munkásságáért, könyörülő szíveért... mindenki becsülte, tisztelte. Szamosújvártt az örmény clerusnak állandó képviselője volt a városi közgyűlésekben; ezen kívül a hányszor csak fontos kérdés került tárgyalásra, mindig meghívták gyűlésre a plebánost és a clerus még egy tagját. Midőn a pap az utcán sétált, a hivek felkeltek ülőhelyeikről (régén volt minden ház előtt állandó pad, most ezek legnagyobb részét beszédték) és tisztességesen megemelték kalapjaikat. Addig nem kezdett fontos dologhoz az örmény, míg ki nem kérte a pap tanácsát. A pap mindenkinek mindene volt. A műveltség magas fokán állott ezen felejthetetlen emlékű derék papoknak utódai azok, kiknek arczké-

peit, füzetünk élén bemutatjuk. Tizennégy papunk van a hazában; de volt idő, midőn csak itt Szamosújvárt több örmény pap tartozkodott, a mondott számnál. Mennyi kitünő papunk volt az elrepült 200 év alatt és vajmi kevéstől maradt hátra arczkép! Csoportképben egyszer sem voltak bemutatva az örmény papok, ez az első csoportkép.

Befejezzük ezekután az örmény egyház férfiái felett tartott, amugy is töredékes szemlénket; melylyel honi közviszonyaink ismeretéhez ismét egy újabb porszemmel járulni siettünk. De legyen szabad reménylenünk, hogy egyházi férfiaink itt látható testületével szemben, — s a római Szentszék részéről is régóta nyilvánult hajlandóság mellett, nincsen végleg elejtve még a nagy Lukácsy szellemi öröksége: az Erdélyben létezett örmény katolikus püspökség visszaállítása!...

Szongott Kristóf.

Örményország bölcsője.

— Pátkánián Ráfáel szatirája. —

*Aludj, aludj, te szép hazám, —
Aludj csak néma csöndben!
Én gondosan altatlak el,
Hogy föl ne ébredj könnyen.*

*Mély álvás szegte szárnyadat
Sok századon keresztül;
Morpheus álom-magvait
Ráhinté szemfedőül.*

*És boldogító nemzetek —
Hogy álmodat fokozzák —
Ringatják bölcsőd' szüntelen;
Lásd javadat akarják!*

Kezökben fegyvert tartanak,
Mégkimélnék a zajtól,
Senkit be nem bocsátanak
S megóvnak minden bajtól.

És hogy a napnak sugara
Ebresztőleg ne hasson:
Ernyővel állnak ellene, —
Hogy semmi se izgasson!

S nyugalmatat hogy gyermekid
Lármával ne bolygassák:
Vannak fegyverzett öreik,
Kik bölcsődet ringatják.

Igy rettegés a gyermek-zajt
Te tőled távol tartja,
S nincs egyetlen egy árva hang,
Mely álmodat zavarja.

Aludd, aludd át a jelent,
Nagy dolgokat műveltél;
Lerottad tartozásodat:
Sok érdemet szereztél!

Hősök valának őseid,
Bírsz számtalan könyvekkel,
Csak hogy ilyet a nagy világ
Oly könnyedén felejt el.

Noé-utódok fiaid
S az Ur is nyelveden szólt;
Voltak sok ékességeid,
Aludj, mind ez már rég volt.

De tudni még sem ártana,
Kedves szülöttjeidnek
Mond el hát: trón és korona
Már vissza nem kerülnek.

*Mondasd el mások által is:
Maradjanak szép rendben;
S bár leigázva — éljenek
Zavart kerülve — csendben!*

*Az élet-cél csak az legyen:
Jól élni, enni, inni,
S hogy mindenki sok pénzt vigyen
Adóját megfizetni.*

*Ha ezt te töled hallanák,
Mint anyai tanácsot, —
Élvezheted bár mily soká
A régi kedves álmod.*

*Aludj, aludj hát szép hazám!
Keletnek egykor gyöngye:
Kiáltják dicső nemzetek
Aludj el mind örökre!*

Simay Gergely.

Ararát földjén.

— The Land of Ararat. London, Eden, Remington et Co 1893. —

I.

Az Örményországról legújabbán megjelent irodalmi művek sorában kétségkívül a legjelentékenyebb az, melynek czimét e sorok fölé jegyeztük. Szerzőjeként „egy külön tudósító“ (a special correspondent) van megjelölve, de egy angol katonai szaklap, az „Army and Navy Gazette“ kiderítette, hogy a szerzőt Macdonald Sándornak nevezik, a ki, mint egy tekintélyes manchesteri lap munkatársa, ismételve beutazta Örmény- és Törökországot s érdekes czikkeiben vetett világhosszú utazás ottani állapotokra.

Munkájának elején leírja az Ararát fensikjének „igen érdekes“ geographiai helyzetét. Ugy tekinti az örménye-

ket, mint az emberi nemzet „legrégebbi típusának“ képviselőit. „Az izraeliták kivételével, ugymond, az örményeknek nevezetesebb történetük van, mint a modern Európa királyságainak és fejedelemségeinek. Régi nemzet voltak már akkor, midőn még nem is álmodtak a szlávokról, vagy angol-szászokról, a latinokról, németekről vagy skandinávokról. Főlemelték a lázadás zászlóját Darius Hystaspes ellen, a ki elbeszéli leghosszabbik ékiratában, mily nagy fáradtságába került őket meghódításra kényszerítenie. Az örmény harcosokat Xerxes görögországi seregében a legvitézebb csapatok közé sorolták. Egy évszázaddal Krisztus előtt találkozunk egy örmény uralkodóval, Tigranesel, a ki vaskézrel kormányozta Syriát, Pheniciát, Ciliáciát és Galatiát, egész görög és cappadociai gyarmatokat telepített Mezopotamiába s arabokat az Euphrates partjairól s háborúkat viselt a rómaiak és párthusok ellen.“

Hozzáteszi az „Árarat földjé“-nek szerzője, hogy az örmények, daczára a sok üldözésnek, melyet szenvedtek, „manapság is szilárdul állanak a világ előtt, mint kiváló és előkelő népfaj. Más törzsek, régi kormányzati formáiknak és polgárisodásuknak megsemmisítése folytán, eltűntek a föld színéről vagy beolvadtak meghódítóik közé. De az örmény változatlanul s csaknem egészen tisztán fenmaradt a többi fajokkal való szövetségében. Mint az izraeliták, úgy látszik, gondviselészerűleg tartattak fenn Istennek elhatározása által, valamely nagy célra. S ámbár ez a cél ma nem nyilvánul szemeink előtt, meglehet, hogy ez a faj, mint a bulgárok és románok, fontos szerepet van hivatva játszani a keleti kérdés végleges megoldásában.“

Szerzőnk nézete szerint ezt a szerepet Ázsiában az örmény egyház fogja játszani, mihelyt megtörténik a szükséges reformálása, a mi, úgymond, nem késhetik sokáig. Igaza van, midőn kiemeli, hogy az örmény egyház alkalmasabb a reformra, mint a görög; igaza van, midőn dicsőíti a vitézségét „Vártán bajtársainak, a kik alapjaiban megrázkódtatták Yezdegerd trónját,“ s a bátorságát a kaukazusi örményeknek, a kik néhány évvel

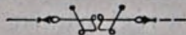
ezelőtt szembe szállottak Oroszországnak egyházuk szervezetébe való beavatkozásával s semhogy ebbe belenyugodjanak, készebbek voltak kitenni magukat a szibériai ölbányák sanyarúságainak; de az is kétségtelen, hogy az örmény egyház reformjától csak akkor lesznek üdvös eredmények várhatók, ha egyszer megfelelően rendezve lesz az ázsiai örménységnek politikai helyzete.

Az egyházi viszonyok fejtegetése után a nemzetre s annak földjére tér át Macdonald. „E régi és classicus nép zavaros története, úgymond könyvének e szép részében, tanulságot tesz hatalmas honszeretetükről. Az örmények e tekintetben valamennyi meghódított népfajnak az élén állanak s a szívósság, melylyel hazájukhoz ma is ragaszkodnak, legnagyobb csodálatunkra méltó. Az egész földön szerteszórt vérrokonaik is fenséges és megható rokonszenvvel fordítják tekintetöket e föld felé. Ismerik szenvedéseikben a küszöbön álló válságot s gondolataikban Angliához fordulnak, mint legőszintébb barátjukhoz a hatalmas európai nemzetek sorában. Ámbár nincs birtokában a könnyű közlekedés modern eszközeinek, mégis méltó Örményország arra, hogy meglátogattassék, és pedig nemcsak a történeti benyomásokért, a melyeket felkelt, hanem tájainak megkapó volta és szépségei folytán is. A leírások nem fejezhetik ki eléggé a vonzóerőt, melyet gyakorolhat a turistára, ki, mint Nagy Sándor, új földeknek a meghódítása után sóvárog. Hóborította bércein, a sziklaszakadékokon szilaj rohanással áttörő folyóin s óriási szirtjein kívül, melyek a rónaságon itt-ott láthatók, mintha dühös titánok tépték volna azokat le a hegyek oldalairól, hogy felhasználják az istenek ellen viselt harcaikban; aransárga gabnamezőin s árnyas erdőségein kívül több a földleiróktól, nyelv- és történettudósoktól megoldást váró rejtély Örményországban, mint Áfrikában, Ámerikában vagy az egyesült Indiákon. Vannak ki nem fürkészett folyói, mint a Bitlis, helységei, melyek kiszaradt tavaknak a helyét foglalják el, ismeretlen illatú fái, a minők csak a paradicsomban valának; tömör sziklafalakba vésett barlangjai, a melyek majdnem végtelen útvesztőkön át óriási,

hatalmas csarnokokhoz vezetnek, át nem buvárolt menedékhelyekhez, melyeknek falaira rég tovatűnt nemzedékek jegyezték fel gondolataikat, különös jelekkel és sajtászerű rajzokkal, melyeket a legelmésebb nyelv- és régiségbuvár sem tudott mindeddig kibetűzni. Vannak városai is, elboritva e régi fényüknek a romhalmaza s csodálatos oszlopok és kőszobrok által, a melyeknek története és tanúságai már régóta feledésbe mentek. Ott van például Bayazid, szobortöredékekkel behintve, a melyeken akkor dolgoztak, a mikor még gyermek volt Mózes s a Pharaoja csak várományos örököse vala Egyiptom trónjának. Ott van Vághársábád, melyet állítólag hat évszázaddal az időszámításunk előtt építették s a melyet manapság csak az ecsmiádzini magányos kolostor képvisel; és ott van Kemák, falain különös építészeti stílusnak maradványaival, a melyekhez hasonlót sehol másutt nem láthatni...“

— A befejező közlemény jövő füzetünkben. —

Dr. Molnár Antal.

Epilog a Lukácsi füzethez.

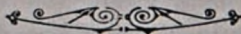
Nem volt akadémikus, csak jelölt: mégis nagy tudós volt.

Nem volt püspök, — habár lehetett volna: mégis nagy pap [volt.

Nem volt miniszter, csak polgár: mégis nagy hazafi volt.

Nem volt bankár, csak philantrop: mégis egy Árva házat [alkotott!

Philarmén.

Az utolsó örmény.

Eljövél újra áldott karácsonyhava, s én itt adhatom át magamat varázshatalmadnak, itt élvezhetem át minden napodnak költészetét, itt: a szülői ház édes melegében, a családi kör verőfényes derűjében. Itt,

e barátságos falak között várhatom újra, míg megszületik a szeretet, s itt fog elérni a szent karácsony, e bőséges forrás, melynek vize a legnemesebb s legártatlanabb érzelmek színes virágait öntözi.

Megszólal majd a nagy templom öreg harangja, s az én ajkaimon is megzendül majd a rég hallott ének:

»Hiszusz Kriszdosz mjéz dzênáv,
Urách ljérukh«....
(Jézus Krisztusz született,
Örvendjetek.)

S mily boldog leszek én, midőn a szent napon mindnyájan, kik együvé tartozunk, körülüljük a nagy kerek asztalt, hogy egymásnak örvendve békeségben elköltsük ünnepi ebédünket. Az asztalfőn te fogsz ülni majd ezüsthajú nagyanyám, s mi többiek körülveszünk s szeretetünk sugaraiból gloria fény fog drága fejed körül megjelenni.

..... Az alkony derengő homálya borúl a tágas szobára, csak a kályhában lobogó lángok világítják meg pillanatra egy-egy részét. Nagyanyám olvasóját keresgéli zsebében, aztán leül a régi pamlag egyik végére. Figyel ... mintha várna valamit. S egyszerre mély sohajtással esti imájához fog, épen azon pillanatban, midőn az estharang méla hangja eljut füleihez.

A kályha mellett kis hugom ül s merengve ábrándosan nézi a lángok pajzán játékát. Bizonyára a jövőbe pillant: aligha nem vőlegényére gondol. Én pedig boldogan gondolok arra, hogy milyen jó lesz, ha eljön majd karácsony napja, midőn együtt leszünk mindnyájan, kik egymást annyira szeretjük...

Mindnyájan. ....

Az esti harang elnémult már, nagyanyám is az ima utolsó szavait rebegi el, s arczán mintha az ég mosolya ülne, úgy tűnik föl nekem, a mint a föllobogó láng világánál rá pillantok.

Mindnyájan... Úgy-úgy, arról ábrándoztam én utoljára jóleső érzéssel, hogy mindnyájan együtt leszünk, s most mintha nyugtalanná tenne ez a boldogító gondolat. A mint a tűzfénye a szoba falainak egy-egy részét megvilágítja, mintha árny-alakok lebegnének körülöttem. Te-

kintetem gyászszegélyű papirokra, arczképekre esik, s mindegyiknek megpillantása csak növeli a lebegő árnyak számát. Oh mily rémes táncz az, a mit az alakok itt végig lejtének. S mindmegannyi ismerős, mindmegannyi darabja szívemnek. Rettegés fog el, hogy nagyanyám fölismeri őket, meglátja szeretett férjének, délczeg fiainak és viruló leányainak szomorú alakjait, midőn egy elvonuló kocsí robogása kizökkent képzelgéseimből s tudatára jövök annak, hogy a szomorú árnyak csupán fölízgatott fantaziám csalfa látományai voltak.

S mégis, mily különös! mintha a látott dolgok most is nyomnák lelkemet. Nem vagyok képes már a boldog karácsonyról ábrándozni, gondolataim minduntalan temetőbe visznek, s hol egyik, hol másik drága halottunk sírjánál pihennek meg.

Mindnyájan!... Oh mily furcsa is ez a szó. Mily hiányos lesz az a mi karácsonyi asztalunk, s mily távol vagyunk attól, hogy mindnyájan ott lehessünk. Oly tisztán állott előttem e pillanatban a pusztulás, az enyészet képe. S a mint a fölzaklatott kedély tenni szokott, úgy én is a képzelet szárnyain rohanva halmoztam egymásra a pusztulás képeit. A keserű humor kinzó gyönyörével kéjelegtem az enyészet rémes gondolatában. Elképzeltem családok pusztulását, elképzeltem, a mint a mi kis városunk képe lassankint átalakul s fékevesztett képzeletem merész ugrásainak csak akkor tudtam útját állani, midőn az utolsó örmény alakját kezdte rajzolgatni. Itt már magam is megdöbentem.

Az utolsó szamosújvári örmény! milyen különös is lehet majd ez. A képzelet itt bátran megállapódhatik, ezen túl már nincs mit keresnie ez irányban. De hát lehetséges-e ez? Egyáltalán lehet-e arra gondolnunk, hogy lesz valaki majdan sok évek után, ki elmondhatja magáról, hogy ő az utolsó örmény?

Ugy van! a történelem legmindennapibb tanulságai közé tartozik, hogy nemzetek és népek, nagyok úgy mint kicsinyek a pusztulás örök törvényének igazolásai. A statisztika könyörtelen jövőmondói talán meg is tudnák hozzávetőleg jósolni, hogy a mi szeretett népünkre mikor kerül majd a sor.

Az utolsó örmény tehát nem csak a merész képzeletnek alkotása. A tudós épp úgy megteremtheti magának, mint az ábrándozó.

* * *

..... Karácsony estéje van. Szegényesen öltözött megtört öreg férfiú vonszolja magát a piaczi templom felé. Ugy beszélük, hogy még a délután érkezett ide, s több háznál kért oltalmat. Azt mondja, hogy örmény s hogy gyermekkorában szakadt el innen. De hát itt most nincsenek örmények. Az utolsó örmény papot 20-25 évvel ezelőtt temették el, s azóta nem is hangzott itt örmény szó.

A szegény öreg lassan eljutott a templom lépcsőjeig. S várta vaczogva a míg kinyitják azt az ajtót, melyen mindenkinek be szabad lépni.

Ott ül egy oszlop mellett s izgatottan várja a míg megcsendül az orgona s megszólal az ének. Egyszerre hirtelen összerezzen, figyel az énekre, s midőn észreveszi, hogy ném apáinak nyelvén szól az, zokogni kezd csendesesen..... keservesen.

Nincs hát már semmi a mi visszaemlékeztetne a múltra. Megváltozott minden..... minden. Azonban a mint a mise végeztével újból a piacra lép, mintha valami álmkép kísértené. Jámbor arcú örmény pap jelenik meg előtte kezében püspöki botot tartva. Mintha hívna őt magához. S ő megy is az álmkép felé. Hozzá ér, s hideg márvány kő áll előtte, melyen az örmények nagy püspökének Verzereskulnak ércz-alakja áll. Oda borúl a márvány lépcsőre, mely melegebb neki bárminél, hiszen a dicső örménységből csak ketten vannak, ő és az érczbe öntött püspök. A jövőmenők pedig szánakozva néznek a szegény emberre, a kinek ilyen különös kedvteléseai vannak, hogy a hideg éjszakában csókolgassa a nedves követ. Isten őrizzen minden bajtól.

* * *

Oh! mi ez?! Majdnem összerezzenem. Pedig csak a meggyújtott lámpát tették az asztalra, mely mellett nagyanyám ül a kártyától kérdezve, hogy vajjon szép lesz-e az idő karácsonyra.

Esztegár László dr.

Szilveszter-est.

— Rajz. —

Irta : Kritsa Klára.

viruló természet szemlélete — midőn minden új életre ébred, midőn minden a nagy Alkotót látszik dicsőíteni — szent örömmézzel tölti el a keblet s most, midőn a természetet fehér szemfedő borítja, mintegy a mulandóság jelképeül, most is — a teremtés változó dicsőségében — a mindenható Teremtőnek tökéletességét hirdeti minden, álmélkodásra ragadva az embert.

Kemény hideg van. A tiszta égbolton a csillagok milliárdjai ragyognak. A hold mélán tekint alá, látgy ezüstös sugarait széthinti a hóval borított háztetőkre és útczákra, szelid fényével halvány világosságot terjesztve.

Az útczák csendesek, elhagyottak.

A kinek kedves otthona, szeretett családi köre van, az övéi között meglegedetten tölti el az év utolsó estéjét, élvezve a drága perczeket, melyek a hanyatló esztendőből még hátra vannak. S a ki a nyomasztó körülmények folytán kénytelen volt oda hagyni övéit, hogy távol otthonától idegenek között küzdjön az életszenvedéseivel, a kinek már elhalványult reménye e földön egy boldog jövő iránt, azt az édes és fájó emlékek veszik körül, hogy az év utolsó estéjén, a drága perczek alatt, ne érezze magát egyedül, elhagyatva.

Egy csinos ház ebédlőjében asztal körül ülnek a család tagjai. A gyermekek dominoznak, a fiatal szülők pedig beszélgetnek. Egyszer azt kérdi nejétől a férj:

— Hol van a nevelőnő?

— Talán ott van a kis szobában feleli a nő.

— Szegény leány! — mond a férj. — Olyan nemes, rokonszenves arcza van és oly bánatos. Hidd el én szálnalmat érzek iránta. Behivom, hogy ne töltse egymagában ez estét, hadd legyen itt közöttünk, hisz most ő is családunkhoz tartozik.

— Ugyan hagyj el! — szól a nő — jobban érzem magamat nélküle. Aztán bizony nem jó jel az, ha egy férj, gyermekei nevelőnője iránt szálnalmat érez.

A férj látva, hogy a házi béke bombófélben van, többé egy szót sem szólt a nevelőnőről, hanem a társalgást más tárgyra vitte.

Az a szegény leány pedig ott ül egy hátsó szobácskában a kályha mellett gondolataiba mélyedve. Szép barna arcán a mély lelki szenvedés nyomai látszanak. Beszédes sötét szemei a kályha tűzébe merengenek, mintha a fénylő sziporkák és lángokban látná az elmúlt idők, az ifjúkor ábrándjaiból épült, aranyos fellegráit.

Ő gondolatban még egyszer át él mindent. S a mint lelke előtt elvonulnak a mult gyönyörködtető, vagy sötét gyászos képei, ezeknek hatása arcán tükröződik vissza. A gyönyörködtető képeknél édes mosoly deriti ajkait, majd meg elborúl homloka s könnyek lopódnak szemeibe.

*

Mily boldog Szilveszter-estét töltött egykor. Míg édes anyja s kis nővére a konyhában az újévi örmény csemege: a dáláuzi készítésével foglalkoztak, addig ő vőlegénye társaságában benn ült a kályha mellett, atyja pedig az asztalnál ülve, olvasásba volt mélyedve. Akkor nem a lángok és tüzes sziporkákba mélyedt tekintete, hanem Miklósnak, a csinos barna ifjúnak fénylő fekete szemeibe.

— Nem győzöm várni az időt, midőn egészen az enyémnek mondhatlak! — így szólt az ifjú halkán, de szavaiban kimondhatatlan forró érzelem volt kifejezve. — Oh tán meg sem érem azt, hogy drága kis feleségemnek nevezhesselek, oly elérhetetlennek tűnik az fel előttem!

— Ugyan, hogy beszélhetsz ilyent? — mondá ő — hisz oly közel van már azon idő, még csak néhány hét választ el attól.

— Igaz, de nekem mégis oly roppant hosszú időnek tetszik, hogy azt gondolom: soha el nem érkezik.

E szavak után az ifjú oly szomorúan nézett reá, mintha valami sötét balsejtelem nehezült volna lelkére és kezét ajkaihoz vonva, forrón csókolá meg azt.

Ő mosolygott és boldog volt; nagyon boldog azon tudatban, hogy mily igaz, mily hő szerelmet érez iránta vőlegénye.

Azután sokáig nem jött szó ajkaikra, csak ültek némán elmerülve egymás nézésébe.

Később az anya és nővér is bejöttek s élénk társalgásuk által vége szakadt a némaságnak.

Miklós csak éjfélkor vett bucsút, akkor midőn a hangok megkondultak, jelezve, hogy az ó-év már sirjába hanyatlott, helyet adva a most született újévnek. Nem tudott előbb megválni az ő forrón szeretett Margitjától, hisz az ó-évben már többé ugy sem láthatja. . .

Felderült az újév reggele. Vidám arcczal kívántak az emberek egymásnak boldog újévet.

Margitra az újév reggele sötét mély gyászt, szivtépő fájdalmat hozott.

Alig kelt fel ágyából, már a szolgálónak rémitően ijedt hangja üté meg füleit, ki anyjának ezeket mondá:

— Borzasztó hirt hallottam! Azt beszélik, hogy Miklós urfit az éjjel hazamenet egy kocsi elgázolta, mert a megbokrosodott lovak elől a keskeny utczában, hol lakása van, nem tudott kitérni. Összezuzva, élettelenül vitték lakására.

Margit e beszéd hallatára iszonyú fájdalmat érzett szívében, olyat, mintha ez szétrepedt volna; szemei előtt elsötétült minden s velőtrázó sikoltással eszméletlenül omlott a padozatra.

Hat hétig feküdt élet-halál között, de Isten nem odáig szabta élete határát s így a test győzedelmeskedett a lélek fölött és ő felgyógyult.

Felgyógyult, hogy egy bánatteli sivár jövőnek nézzen elébe.

Oh hányszor akará kioltani életét, de szülőinek szelid bánatos tekintete s egy hang belsejében, mely azt sugá, hogy Isten akaratában meg kell nyugodni s hogy megbocsáthatatlan bűn ő előtte az öngyilkosság, -- nem engedék végrehajtani sötét tervét.

Élete csak vánszorgás volt; az ima és övéinek gyöngéd meleg szeretete nyújtottak némi enyhülést.

Ugy érezte, hogy meghalt kedvese képét szívéből senki ki nem törölheti. Az ő emlékének fog élni ezután, a ki őt oly forrón szeretete s a ki ő is oly kimondhatatlanul szeretett.

Gyakran eljárt a feledhetlen kedves sirjához koszorút téve rá s ott sirt és imádkozott s midőn leszált a csendes alkony, olyankor úgy képzelé, mintha az esti szellő képében, a szomorúfűz lombjai közül a szeretett ifjú szellem ajkai ily szavakat susognának:

— Jól sejtém egykor, hogy roppant hosszú idő választ el attól, hogy örökre egyesülhessünk, de légy türelemmel én szerelmem, mert azon idő végre elérkezik s mi a fényes hazában találkozandunk.

Aztán hozzá simult, körülfolyá termetét, elsimitá fürteit s homlokon csókolá.

Midőn képzelődéséből a rideg valóra eszmélt, egy fájó sóhaj hagyá el keblét s lelkében azon vágygyal tért haza: vajha mielőbb megszabadulna a föld bilincseitől.

Évek multán már két sírhoz járt virágot hinteni, sirni és imádkozni: édes atyja is elköltözött az élők sorából.

Egy enyhe őszi délutánon — ünnepnap volt — egy-egy koszorút helyezett a két kedves sírra s elvégezve imádságát, a temetőből kifelé tartott, midőn hirtelen egy közép magasságú férfi temett mellette. Rokonszenves barna arczát fekete szakáll köríté, szelid mosolyú ajkait gondosan ápolt bajusz árnyalta, nagy sötét szemeből olyan fenkölség, olyan szívjóság sugárzott elő, a mint Margit arczára tekintett, hogy ez nem érzett legkisebb neheztelést se azért, hogy őt egészen ismeretlenül megszólítá.

— Bocsásson meg tolakodásomért! Nevem T. János. Az irodalom terén működöm; orvos is vagyok, de csak privat passzióból. Sz. városban lakom. Beutazva a Szé-helyföldet e városkában egy rokonomnál időzöm néhány hét óta. Már többször láttam kegyedet, de első látásra már rokonszenvet éreztem iránta. Tudom, hogy örmény, én is az vagyok; tudom, hogy élete örömtelen, az enyém is az; én is elveszítém azt, ki legdrágább volt előttem a földön. A kegyed szemei nemesen érző szívet, őszinte jó lelket tükröznek vissza; nekem szükségem van ily szívre, ily lélekre. Kegyednek is szüksége van olyanra, a ki megérteni képes, ki őszintén osztozkodik fájdalma-

ban, a ki képes átérezni szenvedéseit, mivel maga is szenved. Legyünk barátok! Furcsán hangzik ugy-e ez, olyannak ajkairól, a kit most lát először? De ez ne tartsa kegyedet vissza, higgye el bennem csalódní nem fog.

Margitra annyira hatottak e szavak, de talán inkább az az igaz mély részvét, mely a férfi szemeiből feléje sugárzott, hogy önkénytelen kezét nyujtá neki.

A férfi megcsókolá kezét s ezzel barátságuk meg lőn pecsételve. Aztán engedelmet kért, hogy hazáig kísérhesse s hogy házuknál tiszteletét tehesse.

Midőn bucsulátogatást tett Margitnál a férfi, akkor Margit megígérte, hogy leveleire válaszolni fog.

Azután cserélték sűrűn a leveleket.

Margit gyönyörrel olvasta a nemes magasztos jellemről és ragyogó szellemről tanuskodó sorokat. Ugy tűnt fel azon ember előtte mint egy fensőbb lény. Ő, ki azt hitte volt, hogy vőlegénye borzasztó halálával életboldogsága, öröme, reménye ugy eltemettetett a kétségbeesés mély örvényébe, mint a letűnt év a mulandóság tengerébe, napról napra sovárabban gondolt a távol levő barátára; úgy érezte mintha lelke összeforrott volna az övével.

Szívében a meghalt kedves képére az emlékezet szelid holdvilága ezüst hálót szőtt és annak képét, ki őszinte barátságát ajánlá fel neki, a szerelem aranyos napja ragyogta körül. Oh! mert az emberi szív ugy van alkotva, hogyha az iszonyú csapástól szét nem reped, begyógyul rajta a vérző seb és ha tárgyra talál, képes újra szeretni.

A családfő, a kereső elhunytával Margitékra nehezült a létfenntartás gondja. Dolgoztak másoknak, hogy pénzt szerezhessenek, de a munkáért rosszul fizettek. Margit tehát nevelőnöi állást keresett és talált is. Azon gondolattal vált meg anyjától — kin a gyermeki szeretet rajongásával csüngött — hogy fizetése nagyobb részét neki küldi, hogy ezáltal bár némileg megmentse őt a nélkülözéstől. Nővérenek — ki már nagygyá nőtt — lelkére kötötte, hogy beteges jó anyjukra ugy vigyázzon, mint a szemefényére.

Oda kelle hagynia csendes otthonát, hogy távol a szép bérczes Erdély egy félreeső pontján fekvő örményszékely városkától, kedves szülőhelyétől, részvétlen idegenek között küzdjön a létért. Oly egyedül, oly elhagyatva érzi magát. A kiket szeret, azokról mitsem tud. Sem a szegény anyától, sem a jó baráttól nem kapott rég ideje levelet. Ugy gyöttri a bizonytalanság az előbbinek helyzete miatt — a ki talán nehéz betegen fekszik, különben nem hallgatna oly mélyen — úgy sovárog lelke barátjának, részvét és szerelemtől áthatott sorai után. Lehet hogy sem az édes anyát, sem a jó barátot nem látja többé viszont; az előbbi tán nem sokára itt hagyja e küzdelemteljes földi életet, az utóbbi talán már elfordult tőle, nem érezve már iránta azt a meleg, azt a forró rokonszenvet, melyet leveleiben annyiszor bevallott előtte. .

---

*

A kályha tüze kialvó félben van. Margit felocsudik gondolataiból, letörli arczán alá pergő könnyeit, végig simítja elborult homlokát s egy fahasábot dob a kályhába, azután felemelkedik s az ablakhoz lépve kitekint az éjbe.

A hold ezüst sugaraiban a hóval borított háztetők a gyémánt szivárvány színeiben pompáznak; a csillagok tündöklő fényben ragyognak.

Az idő későre jár.

Margit az ablaknál feledi magát újra belemélyedve gondolataiba, újra és újra átélve lelkében a mult időket.

Végre eszébe jut, hogy még ma imádkoznia kell, hálát adnia a jó Istennek, hogy ismét letelt egy év — s kérni Őt, hogy adjon továbbra is erőt, kitartást, zugolódás nélkül viselni az élet súlyos terheit.

S leborul a szegény teremtés s hosszan, hõn fohászkodik az egek Urához.

Az ima enyhítő balzsamként hat lelkére s arczára a megdicsõülés fényét kölcsönzi.

Midõn imáját befejezi az óra 12-õt üt, a harangok megkondulnak temetésére az ó-évnek; ép most dõl sirjába ez és soha, soha fel nem támad.

A kik örömben boldogságban usznak, azoktól is eltelik egyik év a másik után, a boldogoknak is végre az

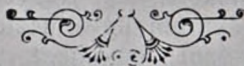
jut osztályrészül, a mi a boldogtalanoknak: — a sír. Itt minden öröme, minden bánatnak vége szakad.

Margitnak úgy tetszik, mintha e gondolat — melyből a remény e földön egy szebb, egy boldogabb jövő iránt ki van zárva — megnyugvást kölcsönözne lelkének.

Pedig a remény — ez a csalfa tünemény, mely elkíséri a halandót gyermekkorától a sírig — nem aludt ki lelkében; kétségeinek sötétében ott dereng a reménynek egy halvány sugára s valami titkos hang ezt sugja:

— Az újév hozhat még számodra is örömet. Talán nemsokára jönni fog egy levél jó anyádtól s eloszlik aggodalmad és jönni fog egy levél tőle, bizonyítva előtted azt, hogy te az ő hűségében nem csalatkoztál. . .

A szegény leány elmélyed még egyszer a múlt ködében, aztán a képzelet szárnyain elszáll lelke azokhoz, a kik e földön előtte a legdrágábbak. . . Elmerengve hallgatja, a mint a harangok ismét kondulnak, hogy édes bús érzésekben ringassák bágyadt lelkének álmait. . .

A jó barát.

— Elbeszélés. —

Irta: Esztegar Berta.

Hideg, karácsonyi est volt. Sűrű pelyhekben hullott alá a hó, leplével betakarva a vén, durva földet, — hadd aludja alatta hosszú téli álmát.

A jól befűtött, barátságos szobában ült egy fiatal leány; fehér selyem ruha volt rajta, mely lágyan folyta körül tagjait; barna hajában fehér kamélia illatozott.

Margitnak hívták és N. . . város egyik gazdag, örömeny kereskedőjének volt a leánya. Szemei szokatlan fényben égtek. Vajjon mi okozhatta e lázas izgatottságot? . . . A fehér selyem ruha megmagyaráz mindent. Ma először viszik szülei fényes, nagy bálba és a boldogság gyenge pírt vont halvány, üde arczára.

Az ajtón halkan kopogtatnak s rövid szünet után belép B... Jenő, Margit egykori játszótársa. Most, hogy felnöttek, a játszótárs jó barátta vált.

B... Jenő szegény, örmény fiú, — de becsületes, ki küzd az étellel, hogy magát fentarthassa. Most végzi tanulmányait a fővárosban, hol nagyon bajos a megélhetés.

Margit mosolyogva üdvözli a jó barátot, ki a karácsonyi szünidőre jött haza meglátogatni szegény, édes anyját.

Mindkettőjüknek van elég kérdeznivalója; hisz rég óta nem látták egymást.

— Margit! Kegyed ma valóban elragadó szép színben van, olyan jól áll kegyednek ez a fehér ruha.

A leány ajkain hóditó mosoly jelenik meg. A férfi hosszan nézi ezt a bájos leány-alakot és agyában zürzavaros gondolatok támadnak.

— Margit! Egy igaz, jó barát szól kegyedhez; ne vegye szavaimat tolakodásnak. Kegyed ma először megy bálba; csak egyre akarom figyelmeztetni: Ma sok fiatal emberrel fog találkozni; bókjaikat, sületlen szóékeiket ne vegye komolyan és főképp ne engedje, hogy a fény elvakítsa szemét és tiszta, romlatlan lelkét.

Hangos, vig, gúnyos kaczaj volt a válasz. — A férfi összerezent, mélyen megalázva érzé magát és szó nélkül távozott.

Mikor elment, megsajnálta őt Margit. Még-is kár volt kinevetni.

II.

A terem fényesen van megvilágítva. Margit alig találja magát bele e szédítő légkörbe, melyben olyan boldognak érzi magát akár hány fiatal, romlatlan kedélyű leány. Pedig mennyi keserű érzést, mennyi véghetetlen fájdalmat takar sokszor a fényes selyem ruha. Az a szem, — az az észbontóan szép szem és az a bíbor ajk, mennyi keserű kitörést, mennyi könnyút szorít vissza. Mennyi önlegyőzésbe kerül sokszor egy-egy igéző mosoly. De hát mindezekről mit tudhat egy fiatal, ábrándos leány,

ki az életnek csak boldogabb felét ismeri. — Ne is tudja ily korán, ráér még, hisz oly hosszú még az élet...

A zene lágy, dallamos keringőt játszik: kezdődik a táncz.

Margit a mennyországban érzi magát. Csinos fiatal ember közeledik hozzája, ki könnyedén meghajtva, bemutatja magát. Gróf Z... Tibor. A másik perczben már ők is ott lejtének a többi párok között.

Margit körül volt véve hódolóktól. Igen jól mulatott; meg aztán gróf Z... Tibor ügyes, csinos fiatal ember, ki a leány sziveket hamar meghódítja.

Margit tánczosa karján repült tova, s midőn épen az ajtó közelébe ért, egy ifjú lépett a terembe egyszerű, fekete ruhában. B... Jenő volt.

Tekintetök találkozott. Van valami azon tekintetben, melylyel Jenő végig nézte Margitot: sötét, fekete, lángoló szemeivel olyan szuróan szegezte a leányt.

Margit önkénytelenül megijedt e daczos tekintettől és rövid idő mulva fáradtságot színelve, — távozott.

Fehér alakja csakhamar eltűnt egy nehéz szőnyegfüggöny mögé.

A zene csak töredezve hat ide; — olyan jó hely ez az ábrándozásra. De nem fűzheti sokáig gondolatait, mert szeme egy ragyogó szempárral találkozik: gróf Z... Tibor volt.

Helyet foglal a leány mellett, megfogja a leány kezét, hosszan a szemébe néz és remegve, szenvedélytől áthatott hangon ejté ki e szavakat: — Szeretem! szeretem Margit az első percztől fogva és soha-soha nem fogom kegyedet elhagyni! Szóljon Margit, talállok-e kegyednél viszonszerelemre?

Olyan szép volt e férfi e perczben.

A leány reáemelé lázas tekintetét.

— Szeretem és szeretni fogom örökké! válaszoló Margit.

A zene elhangzik és ők egymás karjaiban állanak szó nélkül, mozdulatlanul.

Jenő sápadt, merev tekintettel nézte a másik függöny mögül a váratlan jelenetet. Érezte, hogy ő is szereti ezt

a leányt, de többé nincs joga hozzája közeledni. Egy kaméliát tartott kezében, mely Margit hajából hullott ki; ajkához emelé, de a másik pillanatban már ott hevert a földön széttépve, eltaposva...

III.

Margit boldog, irigyelt menyasszony lett.

Vőlegénye gróf Z... Tibor. Az igaz, hogy szegény, de annál gazdagabb a leány. Hja a rangot drága pénzen kell megvásárolni!

A gróf visszatért a fővárosba, hogy ügyeit rendbe szedje. Ugy állapódtak meg, hogy egy év mulva fogják megtartani az esküvőt.

Margit épen egy levél olvasásába volt elmerülve, melyet Tibortól kapott, — midőn belépett Jenő.

A leány boldogan nyujtá át a levelet.

— Olvassa, milyen kedvesen, milyen gyöngéden ír Tibor.

Jenő, kinek arczát a levél-olvasás alatt halvány pír borította el, a leány szemébe nézve, nyílt, egyenes homlokkal csak ennyit szólott:

— Margit! Ez a férfi kegyedet nem szereti és soha sem is szerette! Hanem, nem ezért jöttem én most ide — folytatá lágyabb hangon, — hogy kegyedet szomorítsam. El akarok búcsuzni egy hosszú, kinteljes évre. Sok fog változni egy év alatt, akkor talán már mint asszonyt fogom üdvözölhetni... Legyen olyan boldog, a milyen boldogságot kegyed angyali szive megérdemel, — és néha gondoljon szeretettel az önzetlen, jó barátira is, ki mindig szeretni fogja, s ki életét bármikor kész kegyedért feláldozni...

A leány lecsüggeszté fejét s két könnyű pergett végig halvány arczán.

IV.

Eltelt a hosszú, kínos év. A kedves nyájas, bizalmas levelek hova tovább ritkultak, s a mi jött is csak hideg sorokat tartalmazott. Végre megérkezett az utolsó

levél is, melyből egy karikagyűrű hullott ki, — gróf Z... Tibor jegygyűrűje volt ez; a gróf egy pár sorban adta tudtára Margitnak, hogy soha sem lehetnek — egymásé.

Margit megsemmisülve rogyott egy székre. De fényes kis napsugár tört be az ablakon és ott játszott a leány homloka körül: megvillant valami agyában; előtűnt a szegény Jenő jóságos arcza és eszébe jutottak utolsó szavai. Milyen nemes, milyen jellemes lélek! Nem is lehet összehasonlítani avval a másik férfivel... És Margit úgy érezte, hogy szereti Jenőt, nem csupán — barátságból; érezte, hogy egy nemesebb, egy erősebb érzés köti ahhoz a férfihoz, a kit egy évvel ezelőtt még kinevetett...

E perczben jelenik meg Jenő, fáradtan, kimerülve; a néma gond és szenvedés meglátszanak beesett, sápadt arczán s még így — szenvedéseiben is — oly szép volt e férfi, olyan nemes magatartás ült lényén és olyan lelki jóságot árult el arcza.

Margit örömkialtással borult keblére. Jenő odazárta a szívére azt a nőt, a kit legjobban szeretett a világon és kit sohasem fog többé elhagyni! Édes, biztató szavakat suttog a leány fülébe, mitől átmelegszik a megdermedt szív és ott marad annak a kebelén, ki meg fogja ovis a csalodástól és az élet viharaitól és jóságos, szilárd kezekkel fogja az élet göröngyös utain vezetni!

Egy szerető, hálás tekintet, egy néma kézszorítás megmond a férfinak mindent; ez a tekintet, ez a kézszorítás néma eskü egy — hosszú életre!

A magyar-örmény nemes családok czimerlevelei.

Közzéteszi: dr. Temesvári János.

II.

Balta család.¹⁾

Ezen az erdélyi részeken kívül leginkább Arad- és Csanád vármegyékben elterjedt magyar-örmény nemes család czímerszerzői Balta Márton és Péter

¹⁾ Nagy Iván i. m. I. 153. l. e nemes családdal négy szóban végez s csak lakhelyéről tesz említést.

fivérek, szamosújvári örmény kereskedők voltak, kiket a hazai kereskedelem előmozdítása körül kifejtett bokros érdemeik, nem különben a hét éves háború hadi költségeinek fedezésére a kincstárnak önkényt felajánlott nagyobb pénzösszegük megjutalmazására Mária Terézia királynő Bécsben 1760. július 28-án kiadott czímerlevelével meg-nemesített, nemesi rangra emelvén Balta Mártonnal együtt annak nejét, született Govrik Gülát, ¹⁾ Márton, Tivadar és Gergely fiait, nem különben Mária, Anna és Róza leányait, Balta Péterrel pedig nejét született Márton Horopszimet, Mária és Anna leányait.

A Balta Márton-nak adományozott czímerlevél szövege a következő :

Nos Maria Theresia etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod cum Regiis dignum manibus opus esset distributio Beneficiorum, ideo cum ad nonnullorum Fidelium Nostorum demissam commendationem Nostrae propterea factam Majestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis Martini Balta, Quaestoris Armeni, et Civis Oppidi Nostri in Transylvania Armenopolitani, quae idem Nobis, Augustaeque Domui Nostrae cum alias pro temporum, et occasionum varietate, tum vero negotiationi cum emolumento Vectigalium Nostrorum insis-tendo, et signanter in moderni Belli circumstantiis, ad Aerarii Nostri rationem certam Pecuniae summam offerendo, et praestando exhibuisse et impendisse perhibetur, qualia ipsum, imo et maiora deinceps quoque exhibiturum et impensurum Benigne confidimus, Eundem Martinum Balta, et Conjugem ejus Gulan Govrik, Filiosque Martinum, Theodorum, et Gregorium, ac Filias Mariam, Annam, et Rosinam jam natos et in posterum Divina Benedictione e legitimo thoro nascituros, Haeredesque et Posteros eorum utriusque sexus universos de supremae potestatis Nostrae Regiae et Principalis plenitudine, Gratiaeque specialí e statu, et Corditione ignobili clementer

¹⁾ Gülá (b) örmény női keresztnév (gül, perzsa szó: rózsza, güláb: rózsavíz, Róza), ép úgy, mint a Balta Péter czímerlevelében előforduló Harabszime vagy Horopszime (Rebeka).

eximendo in Coetum et numerum verorum, ac indubitatorum antelati Principatus Nostri Transilvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostrarum Haereditarum Nobilium duximus annumerandos, cooptandos et adscribendos, annuentes et ex certa Scientia Nostra animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo in posterum futuris, et perpetuis semper temporibus omnibus iis gratiis, honoribus, Privilegiis, Praerogativis, Immunitatibusque, quibus caeteri veri, et indubitati dicti Principatus Transilvaniae, partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditarum Nobiles Natura, Jure, et ab antiquo utuntur, fruuntur, et gaudent, uti, frui ac gaudere possint, ac valeant, Haeredesque, et Posteriores eorum utriusque sexus universi valeant, atque possint. In cujus quidem Nostrae erga eundem Martinum Balta, praefatosque ipsius declaratae Benignitatis Signum, veraeque et perfectae Nobilitatis Testimonium, haec Arma, seu Nobilitatis Insignia, Scutum videlicet Militare erectum Sectione per centum

Balta.

primario palari, ex post ad laevam transversa in tres areas distinctum, cujus anteriorem dextram Baltheus dextro diagonalis aureus hinc, et hinc ejusdem metalli ala explicata dorsis obversis comitatus ornat; in sinistra superiori cocco tincta area caput Molossi argenteum millo nigro ad collum cinctum, cujus ora utraque auro reducta, similisque metalli adhaerente annulo exornata est, repraesentatur in huic subjecta candidi, seu argentei coloris area anguis naturalis coloris capite in gyrum acto, et cauda sursum flexa conspicitur. Ipsi scuto super imposita est Galea tornearia clatrata, seu aperta coronataque, situ pro more ad dextram obliquo Nobilibus propria, quinque pavonis plumis fastigiata. Phaleris ad dextram coeruleis, et

aureis, ad sinistram vero coccineis et argenteis, a summitate Galeae in latera scuti large decoreque fluitantibus, prout haec omnia in Capite, seu principio praesentium Litterarum Nostrarum docta manu, et arte pictoris genuinisque suis coloribus adumbrata, et expressa, lucidius ob oculos intuentium posita cernuntur, Eidem Martino Balta, praescriptisque ejus Gratiosae danda duximus, et concedenda, decernentes, et ex certa scientia Nostra, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo in posterum futuris, et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis insignia more aliorum verorum et indubitatorum memorati Principatus Nostri Transilvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium sub iisdem Juribus, Privilegiis, Praerogativis, immunitatibusque, quibus caeteri veri, et indubitati praefati Principatus Nostri Transilvaniae, Partiumque eidem incorporatarum nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, Jure, et ab antiquo utuntur, fruuntur, et gaudent, ubique in Proeliis, Certaminibus, Pugnibus, Hastiludiis, Torneamentis, Duellis, Monomachiis, ac aliis quibusvis exercitiis Militaribus et Nobilitaribus, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Aulacis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentoriis, Domibus et Sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum et Expeditionum generibus sub merae, verae, sincerae, et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eos ab omnibus cujuscunque Status, Conditionis, Honoris, Dignitatis et praecminentiae hominibus insignitos et ornatos dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre et gestare, ac iis in aevum uti, frui, et gaudere possint, ac valeant, Haeredesque ac Posteriores eorum utriusque sexus universi valeant atque possint. Imo Nobilitamus, damus et conferimus, harum Nostrarum majoris et authentici Sigilli Nostri impendentis munimine roboratarum vigore, et testimonio Litterarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae die 28-a Mensis Julii, An-

no Domini 1760, Regnorum vero Nostrorum Vigesimo.

Maria Theresia m. pr. Gabriel Comes de Bethlen m. pr.

Franciscus Bándy m. pr.¹⁾

Balta Péter pedig Mária Tereziától, a dicső királynőtől a következő czímerlevelet nyerte:

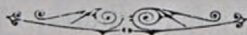
Nos Maria Theresia etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit univ-
ersis, quod cum Regiis dignum manibus opus esset distri-
butis Beneficiorum, ideo cum ad nonnullorum fidelium
Nostrorum demissam commendationem Nostrae propterea
factam Majestati, tum vero attentis, et consideratis fidelitate
et fidelibus servitiis Petri Balta, Quaestoris Armeni et
Civis Oppidi Nostri in Transylvania Armenopolitani, quae
idem Nobis, Augustaeque Domui Nostrae cum alias pro
temporum et occasionum varietate, tum vero negotiationi
cum emolumento vectigalium nostrorum insistendo, et
signanter in moderni belli circumstantiis certam pecuni-
ae summam ad Aerarii Nostri rationem offerendo, et praes-
tando exhibuisse et impendisse perhibetur, qualia ve ip-
sum, immo et majora deinceps quoque exhibiturum et
impensurum Benigne confidimus, eundem Petrum Bal-
ta, et Conjugem ejus Harabsime Márton, filiasque Ma-
riam et Annam jam natas, et imposterum Divina Bene-
dictione e legitimo thoro nascituros, Haeresque et Pos-
teros eorum utriusque sexus universos de supremae po-
testatis Nostrae Regiae et Principalis plenitudine, Gratia-
que speciali e statu et conditione ignobili clementer exi-
mendo in Coetum et numerum verorum, ac indubitato-
rum antelati Principatus Nostri Transylvaniae, Partium-
que eidem incorporatarum, necnon Regni Nostri Hungariae,
aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostra-
rum Haereditariarum Nobilium duximus annumerandos, co-
optandos et adscribendos, annuentes et ex certa scientia Nos-

¹⁾ Aradvármegye 1795. évi jegyzőkönyvének 714. száma alatt levő hiteles másolatból.

tra animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo in posterum futuris, et perpetuis semper temporibus omnibus iis gratiis, honoribus, privilegiis, praerogativis, Immunitatibusque, quibus caeteri veri, et indubitati dicti Principatus Transylvaniae, partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles Natura, Jure, et ab antiquo utuntur, fruuntur, et gaudent, uti, frui ac gaudere possint, ac valeant, Haeredesque, et Posterii eorum utriusque sexus universi valeant, atque possint. In cujus quidem Nostrae erga eundem Petrum Balta, praefatasque ipsius declaratae Benignitatis Signum, veraeque et perfectae Nobilitatis Testimonium, haec Arma, seu Nobilitatis Insignia:

Scutum videlicet militare erectum sectione per centrum primario palari exposit ad laevam transversa in tres areas distinctum, cujus anteriorem dextram Baltheus dextro-diagonalis aureus hinc et hinc ejusdem Metalli ala explicata dorsis obversis comitatus ornat; in sinistra superiori cocco tincta area caput molossi argenteum millo nigro ad collum cinctum, cujus ora utraque auro reducta, similisque metalli adhaerente annulo exornata est, repraesentatur: in huic subjecta candidi seu argentei coloris area anguis naturalis coloris capite in gyrum acto et cauda sursum flexa conspicitur.

— A befejező közlemény jövő füzetünkben. —

Kisebb közlemények.

Egy jelentékeny angol és egy kiváló örmény. Decz. 15-én két nevezetes egyéniség látogatta meg Szamosújvár városát: C. Fitzgerald *) az angol világlap, a londoni »Dayly News« levelezője és Erzsébetváros ünnepelt képviselője: dr. Issekutz Győző. Miután szándékunk jövő füzetünkben mindkettőről önálló cikkben szólani,

*) A hazai lapok majdnem kivétel nélkül így irták ennek a kiváló tudósnek nevét: Fitz Gerald (a névgyjén is nagy G fordul elő, de egy szóba van írva a két szó), holott így kellene írni: C. Fitzgerald: magyarul Geraldí Károly. (Fitz = magyarul: fi, szláv: vics, örmény: *brüu*, ián).

most a hely szüke miatt csak röviden. — Decz. 14-én Londonból Dseráz Minász, ki a berlini kongresszuson Örményország egyik képviselője volt, örményül (itt csak magyar fordításban közöljük) a következő levelet intézte e lap szerkesztőjéhez: »33 De Vere Gardens, Londres W. 10/12. 1893. Fitzdseréld ur, ki a »Deli Nyusz« levelezője (járt Örményországban is) 10—15 nap múlva megy önnek látogatására. Nekem, nemzeti ügyünkben, nagy segítségemre volt. Meg vagyok győződve, hogy ismert patriotizmusánál fogva jól fogja fogadni. Reményelem, hogy rendesen kapja lapomat (l' Armenie), valamint én is kapom becses folyóiratát. Önnek állandó tisztelője: Minász.« — Ugyan az nap Kolozsvárról az angol társalgó kör elnöke, a következő érdekes sorokat írta nekünk: »Kedves Collega ur! Egy kedves barátunk Mr. C. Fitzgerald, a »Dayly News« levelezője (Örményországból is sok levelet irt), pénteken d. e., vagy d. u. Szamosújvárra fog menni, hogy e nevezetes örmény telepet megnézzé. Legyen szives ötet barátságosan fogadni és információkkal ellátni. Hazánkknak igen jó barátja. Mikor e sorokat írom, épen nálam van. Holnap az angol társalgókörben. Tiszteljük meg! Kolozsvár, decz. 13. 1893. Collegialis üdvözléssel tisztelő hive: Kovács János.« — E leveleket megmutattuk néhány érdeklődő egyénnek, kikkel abban állapotunk meg, hogy az nap este 7 órakor gyűljünk össze néhányan a városi tanács háznál magán értekezletre. Az értekezletben részt vettek: Placsintár Dávid polgármester, Bárány Lukács plebános, Esztegár László ügyvéd, Kovrig Simon orvos, dr. Mártonfi Lajos tanár, Novák Gerő tanár, Osztián Kristóf főjegyző, Vajna Károly fegyintézeti ellenőr, Szongott Kristóf szerkesztő. Más nap reggel az értekezlet tagjai mindnyájan kimentek a vasúthoz: várták a nem közönséges vendéget. Friedländer Gyula deési lakos társaságában, ki folyékonyan beszél angolul (lakott 10 évig Amerikában) jött Fitzgerald ur, Lapunk szerkesztőjénél szállott meg kíséretársával együtt. Reggeli után Bárány Lukács, Szongott K. és Friedländer társaságában látogatást tett Szabó János gör. kath. püspöknél: politikáról, román kérdéstről nem beszéltek. Azután bementünk a plebániai nagy templomba; megnézte Rubens híres festményét, a templom architekturáját, a segrestyében a drága szép pápi ruhákat, a könyvtárban a becses, ritka örmény codexeket. Délben érkezünk haza: ebédhez ültünk. Ebéd alatt ezt a táviratot kaptuk Beszterczéről: »Szongott szerkesztő urnak. Időből kifogyva nem szállhatok ki; ma a délutáni vonattal átutazom. Ha körülményeid engedik, jöjj baráti kézszerítésre. Issekutz Győző.« A míg Novák Gerő a fegyintézetbe kísérte Fitzgerald urat, addig mi kimentünk a vasúthoz. Kijött Placsintár Dávid polgármester és Gajzágó Ferencz járásbíró is. Megjött a várva várt vonat. Itt marasztattuk dr. Issekutz Győzőt. Este fényes banquet az angol tudós tiszteletére. Gajzágó Ferencz felvitte kedves vendégét: »Erzsébetváros országgyűlési képviselője, — N. N. ügyvéd, N. N. tanár...« Már mindnyájokat be-

mutatta, midőn még jött egy asztaltárs: »N. N. kereskedő.« Mire ez megfordul és így szól szomszédjához: »Milyen jó örmény arca van, hozzá még gyönyörűen beszél magyarul ez az — angol.« Pedig az angol még szállásán volt. Épen most ment utána egy küldöttség. De jönnek és helyet foglalnak a csinosan felterített asztal körül. Az asztaltársak ezek voltak: Kopár Kristóf, Esztegár László ügyvéd, Páll Bogdán, dr. Gopcsa Jakab, dr. Mártonfi Lajos, dr. Esztegár László, Dobos Joachim, Drágomán Tódor, Gopcsa Joachim, Szongott Kristóf, Friedländer Gyula, Bárány Lukács, Fitzgerald K., Placsintár Dávid, dr. Issekutz Győző, Gajzágó Ferencz, Novák Gerő, Vásárhelyi Boldizsár, Ábrahám Zachar, Zoltán Béla, Harmath Domokos, Túzes Tódor, Aján Joachim, ifj. Turcsa Lukács, Rátz Jakab, Bartalis Miklós, Duha Bálint, dr. Bányai Kristóf, Osztián Kristóf, Vajna Károly, Duha János, Stetiu Gerő, Novák Antal, Lengyel Ödön, Tódorfi Lukács, Duha Kristóf, Sáhin Márton. — Ászlán vacsorája izletes, mindenki kedélyes volt. Sok szép pohárköszöntőt mondtak. Fitzgerald megígérte, hogy szép francia felköszöntőjét elküldi lapunknak. Tíz órakor ment haza nyugodni. Most dr. Issekutzat egyedül ünnepeltük. Felköszöntötték. Erre rögtön megnyíltak ékesszóló ajkai: »Én itt nem vagyok idegen, nem vagyok vendég: Szamosújvár és Erzsébetváros testvérvárosok...« Aztán beszélt szépen, csinosan; minden mondata új gondolat. Többször beszélt, de mindig érdekesen. Eszmegazdag felköszöntőivel magával ragadta a hallgatóságot. Nem győztük éljenezni. Valaki azt a megjegyzést tette, hogy: »Ennek a páratlan szónoknak talán nincs is teste, hanem csupa szellem...« Más nap reggel Beszterczére ment el Fitzgerald ur: sokan kísértük ki a vasúthoz; dr. Issekutz délutánig még itt maradt. Délben együtt voltunk ebéden Gajzágó Ferencz járásbírónál. Ott volt dr. Issekutzon és a házi uron kívül Placsintár Dávid, Bárány Lukács, Szongott K., és Simay János albiró. Itt egyik asztaltárs a »város barátját« köszöntötte fel; erre dr. Issekutz megragadta az alkalmat és oly sikerült, hazafias felköszöntőt mondott, hogy ritkítja párját. »Vágyva vágytam ide, de annál nehezebben távozom el.« Tisztelői mindnyájan elkisérték a vasúthoz. Megígérte, hogy más alkalommal is meglátogat minket. Becsülje meg Erzsébetváros derék fiát, kivel méltán büszkélkedhetik: mert dr. Issekutz Győző a hazai örménységnek egyik disze!

Mélyen tisztelt olvasóinknak a beálló esztendő kezdetén boldog új évet kíván (Snorhávör nor dári) az „Armenia“ szerkesztője.

Felcölös szerkesztő és kiadó-tulajdonos: SZONGOTT KRISTÓF.

Szamosújvártt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája.
